

УДК 355.4

В. В. Довбня

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬКАХ МВС УКРАЇНИ

Визначено вимоги до інформації, що підлягає аналізу в органах управління внутрішніх військ. Проведено аналіз засобів і джерел отримання інформації та можливих даних, які можна від них одержати.

У різних сферах діяльності держав в усьому світі широко впроваджуються сучасні інформаційні технології, методи і засоби збирання, накопичення, зберігання, оброблення, передачі, розповсюдження, аналізу інформації та надання різноманітних інформаційних послуг.

Стає очевидним, що на сучасному етапі у світі відбувається перехід до інформаційного суспільства, у якому виробництво і споживання інформації є найважливішим видом діяльності, інформація визнається найбільш значущим ресурсом, а інформаційне середовище поряд із соціальним та екологічним стає новим середовищем існування людини [3].

Реалізація розробленої світовою співдружністю концепції “Глобальна інформаційна інфраструктура” [4] дозволить інтегрувати більшість національних телекомунікаційних мереж країн, у тому числі такі їх складники, як регіональні та абонентські мережі, що, у свою чергу, дасть змогу будь-якому абоненту користуватись її послугами у будь-якій точці світу.

Сьогодні вимагає проводити дослідження щодо вибору пріоритетних інфотелекомунікаційних технологій, адаптації їх до нових умов міждержавних відносин та ведення збройної боротьби, запровадження цих технологій у перспективних інформаційно-управляючих системах, призначених для державного і військового управління.

У сучасних умовах, як ніколи раніше, нагальною потребою стає реформування процесів управління соціальними системами відповідно до міжнародних стандартів.

Функції управління являють собою відносно самостійні спеціалізовані види адміністративної діяльності, що розглядаються науковцями як способи інформаційної взаємодії між суб'єктами й об'єктами управління.

Процеси управління значно ускладнюються

в умовах динамічної зміни політичних, економічних, соціальних процесів, а особливо у разі виникнення внутрішніх збройних конфліктів та соціальних криз у державах.

Визначальна роль у стабілізації обстановки належить силовим відомствам та структурам сил охорони правопорядку. При цьому велике значення у їх діяльності відіграють сучасні інфотелекомунікаційні системи (ІТКС), за допомогою яких у короткі терміни здійснюються збір інформації про зовнішню обстановку, що динамічно змінюється, її зберігання, передача, оброблення й аналіз для відпрацювання і вибору варіантів рішень і доведення їх до виконавців із заданими високими вимогами щодо оперативності та достовірності.

Аналіз останніх конфліктів засвідчує, що перевага в інформаційному забезпеченні сил під час ведення бойових дій впливала на вибір та застосування сил і засобів у збройному конфлікті і визначала характер та перебіг бойових дій, фактично вирішувала хід війни.

Військова перемога, яку здобула коаліція Багатонаціональних сил в Іраку у 2003 р., продемонструвала високу ефективність проведення операцій, у яких належна увага приділяється розширенню інформаційного простору і скороченню циклу управління (зменшенню часу від початку отримання інформації до початку дій), тобто забезпеченню інформаційної переваги. В американській армії практично ліквідовано стан невизначеності, тобто неповноти знань про обстановку чи ситуацію, що підтверджує тезу: у боротьбі двох протиборчих сторін перемагає та, у якої краще організовано збирання та аналіз інформації.

Інформація у вигляді формалізованих даних про цілі, втрати, витрати боєприпасів і пального, відеозображення з місця бойових дій надходить від супутників, розвідувальних безпілотних літальних апаратів, літаків радіоелектронного спостереження за

наземними цілями, гелікоптерів, танків, БМП і навіть від окремих бійців з використанням бездротових інформаційних мереж [6].

Для передачі інформації широко використовується супутниковий зв'язок. Наприклад, більше ніж у 7 разів збільшилася загальна смуга орендованих Пентагоном каналів супутникового зв'язку під час Іракської компанії 2004 р. порівняно з 1991 р. [6].

Спеціально був розроблений Інтернет тактичного рівня. Класичний аналоговий радіозв'язок уже не використовується від корпусного до батальйонного рівня управління військами [8].

Такий підхід до ведення операцій дістав назву мережецентричної концепції (network-centric), яка базується на використанні передових інформаційних технологій (високопродуктивних комп'ютерів, сучасного програмного забезпечення, цифрових систем передачі даних), що допомагають об'єднати розосереджені на широкому бойовому просторі різномірні сили та засоби, які спроможні оперативно планувати свої дії, у тому числі й у ході маршу, постійно, у реальному часі отримуючи актуальні розвіддані, вступати у бій, не витрачаючи часу і зусиль на всебічне забезпечення, яке буде надано вчасно та за призначенням [5, 7, 8].

Постановка проблеми. Посилення боротьби зі злочинністю, забезпечення громадської безпеки у державі потребують швидкого, якісного й об'єктивного аналізу реального стану оперативної обстановки та прийняття відповідних управлінських рішень. У зв'язку з цим у діяльності органів управління сил охорони правопорядку зростає роль інформаційно-аналітичної діяльності.

На сторінках журналу "Честь і закон" неодноразово розглядалися питання інформаційного забезпечення діяльності внутрішніх військ МВС України. У попередніх статтях обґрунтовувалися принципи організації інформаційно-аналітичної роботи, її складники, алгоритм аналітичної роботи [10 – 18].

В умовах швидкоплинної оперативної обстановки від точності і вчасності її оцінки, прийняття правильного рішення і доведення його до виконавців залежатиме виконання завдань, поставлених внутрішнім військам, ефективність їх діяльності. У процесі управління керівники постійно мають справу з інформацією, яка потрібна для розроблення управлінських рішень та їх реалізації. За

допомогою цієї інформації реалізується зв'язок між суб'єктом і об'єктом, керуючою та керованою частинами системи управління.

У більшості випадків заходи, що вживають органи внутрішніх справ щодо реагування на зміни (погіршення) оперативної обстановки, не встигають за реаліями дійсності, а тому їх дії досягають бажаного результату з великими затратами. Це, у свою чергу, свідчить про неякісну організацію процесів управління сил правопорядку, системні прорахунки під час підготовки та реалізації управлінських рішень, послаблення посадового контролю за їх виконанням.

Причинами, що значно впливають на зниження якості, надійності, оперативності управління органами внутрішніх справ (силами правопорядку) є низький рівень матеріально-технічного забезпечення (у тому числі новітніми інфотелекомунікаційними засобами), недостатність висококваліфікованих спеціалістів з управління, недосконала оргштатна структура органів, недооцінка на всіх рівнях організації інформаційно-аналітичної роботи.

Інформаційна робота розуміється як діяльність із забезпечення посадових осіб відомостями, необхідними для виконання покладених на них завдань. Аналітична робота розглядається як складова частина творчої діяльності і призначена для дослідження виникаючої проблеми, вивчення її компонентів та їх взаємодії з метою підготовки прийняття рішень для її розв'язання.

Інформаційна робота у поєднанні з аналітичною (інформаційно-аналітична робота) пронизує всі функції управління. Вона значно впливає як на підготовку і прийняття управлінських рішень, так і на забезпечення контролю і перевірки їх виконання, сприяє оцінюванню ефективності служб та підрозділів. Вона дозволяє виявляти закономірності негативних процесів, що відбуваються у суспільстві, та визначати оптимальні шляхи протидії їм з боку внутрішніх військ.

Оцінка оперативної обстановки підрозділами органів внутрішніх справ здійснюється шаблононо і базується на статистиці злочинності, яка фіксує краді та гірші показники. У цьому сьогодні й полягає основний аналітичний "продукт" штабних підрозділів.

Такий підхід є можливим тому, що свій негативний відбиток залишила авторитарність

управління минулих років. На жаль, консервативне мислення певного кола керівного складу не сприймає нововведення, тому принципи управління залишилися на рівні 80-х років минулого століття.

За таких умов актуальною теоретичною і практичною задачею є обґрунтування і реалізація критичного підходу до організації інформаційно-аналітичної роботи, підготовки практичних рекомендацій щодо вдосконалення організаційно-правових норм роботи з інформацією, використання сучасних інформаційних технологій, розроблення методик статистичної обробки соціальної інформації, підготовки кадрів, які без зайвого формалізму будуть навчені порівнювати факти об'єктивної реальності, робити прогнози і висновки, проводити пошук і запроваджувати апробовані у світі принципи управління.

Метою статі є визначення вимог до інформації, що підлягає аналізу в органах управління внутрішніх військ, а також аналіз засобів і джерел отримання інформації та можливих даних, які можна від них одержати.

Виклад основного матеріалу. У реалізації функції держави щодо забезпечення внутрішньої безпеки значну роль відіграють внутрішні війська МВС України. Вони змушені виконувати велике різноманіття завдань в умовах швидкоплинного розвитку політичних, соціальних, економічних процесів, у тому числі у кризових ситуаціях та під час загострення криміногенної обстановки. При цьому внутрішні війська діють як самостійно, так і у взаємодії з іншими органами центральної влади та місцевого самоврядування. Значний обсяг завдань покладається на ВВ в особливий період.

Особливістю виконання завдань внутрішніх військ є те, що кожний підрозділ постійно закріплений за певним напрямком діяльності за функціональними ознаками. На сучасному етапі підрозділам ВВ дуже часто, відповідно до загроз внутрішній безпеці, незалежно від функціонального призначення доводиться виконувати й інші завдання, якщо це не суперечить законодавству.

Як переконає досвід залучення внутрішніх військ до виконання завдань, останнім часом дедалі частіше у складі військових оперативних резервів (ВОРез) утворюються тимчасові угруповання. Військові оперативні резерви мають різний склад залежно від завдань, що стоять перед ними, місця у загальній системі

оперативного шиккування, органу, що їх формує. У загальній системі оперативного шиккування з'являються нові елементи, що, у свою чергу, потребує вдосконалення управління цими силами.

У зв'язку з цим потребують негайного вирішення питання з удосконалення системи управління на рівнях:

елемент оперативного шиккування сил та засобів ↔ орган управління тимчасового угруповання;

рота ↔ батальйон ↔ частина (з'єднання);
частина (з'єднання, тимчасове

угруповання) ↔ територіальне командування;
територіальне командування (частини безпосереднього підпорядкування, тимчасове угруповання) ↔ Головне управління внутрішніх військ.

Управлінський цикл – це досить складний процес, який являє собою сукупність операцій, що повторюються і послідовно здійснюються, у ході реалізації яких суб'єкт управління досягає бажаних цілей. Особливістю управлінського циклу є те, що всі його стадії безпосередньо пов'язані зі збиранням, систематизацією, аналізом і перерозподілом інформації.

В умовах виконання завдань, при швидкій зміні оперативної обстановки і темпу їх виконання, цикл управління військами значно скорочується.

Безперервне добування, збирання, вивчення, оброблення, аналіз даних про проблему, яку мають вирішувати ВВ, повинні проводитись у реальному масштабі часу, що перетворює їх у важливий чинник діяльності командирів та штабів.

Підтвердженням тому, зокрема, можуть бути публікації на сторінках західних видань та в мережі Інтернет про застосування моделі циклу управління OODA. Цією аббревіатурою в теорії Джона Бойда [9] визначається петля Observe (Спостереження) – Orient (Орієнтація) – Decide (Рішення) – Act (Дія). Цикл зазначених процесів має місце у будь-якій керованій і, зокрема, військовій операції – *противник має бути розвіданий, командир повинен бути зорієнтований залежно від ситуації прийняти рішення і діяти відповідно до відпрацьованого плану* [9].

Згідно з цією схемою досягти підвищення ефективності управління можна двома основними шляхами. Перший – підвищити оперативність управління, тобто скоротити цикл управління, що дозволить, якщо не

випереджувати, то своєчасно реагувати на дії противника. Другий – приймати більш якісне рішення. Ці два шляхи, які, звичайно, повинні реалізовуватися комплексно, залежать від досконалості інформаційно-аналітичного та розвідувального забезпечення, застосування АСУ, експертних систем і систем підтримки рішень, навчань та тренінгів фахівців.

Цілі і задачі інформаційного забезпечення визначає керівник органу, який безпосередньо відповідає за виконання визначених завдань. Це може бути командир частини (з'єднання), начальник територіального командування, командир тимчасового угруповання військ, начальник військової оперативної групи, командувач внутрішніх військ МВС України. Слід зазначити, що керівники мають менше часу на вивчення кінцевого інформаційного продукту, ніж інші посадові особи. Цей факт ще раз підкреслює необхідність визначення конкретних інформаційних потреб керівників та підготовки необхідних масивів інформації відповідно до змісту та рівня завдань.

Командно-штабні та дослідницькі тактико-спеціальні навчання, які проводилися на базі Південного, Західного та Кримського територіальних командувань, показали, що фахівці штабів мають різний досвід збирання, оброблення й аналізу інформації. Це ще раз підтверджує, що даному напрямку службово-бойової діяльності внутрішніх військ не приділяється відповідна увага.

У розробленні аналітичних документів інформаційно-аналітичні підрозділи штабу повинні не обмежуватися лише фіксацією явищ протиправного характеру та порівнюванням статистичних даних про діяльність підрозділів внутрішніх військ за певні періоди. Перед ними ставиться завдання – виявлення негативних тенденцій, які ще не набули небезпечного розвитку, з метою їх запобігання та своєчасного прийняття на всіх управлінських рівнях обґрунтованих рішень про внесення відповідних змін та доповнень до раніше розроблених заходів.

При організації інформаційного забезпечення у внутрішніх військах необхідно враховувати деякі вимоги до інформації, реалізація яких забезпечує її якість. Інформація має бути вчасною, цілеспрямованою, достатньою, необхідною, достовірною, безперервною.

Вчасність. Завдяки виконанню цієї вимоги керівник органу управління має змогу упередженого прийняття рішення у разі загрози

зміни чи у випадку зміни оперативної обстановки. Від своєчасно прийнятої інформації залежать точність оцінки оперативної обстановки, повнота і правильність відповідних рішень, спрямованість планування оперативно-службових заходів, чіткість постановки завдань виконавцям, ефективність контролю і досягнення кінцевого результату по попередженню злочину. Тому відповідальність штабів усіх рівнів за наведений показник зростає.

Цілеспрямованість. Важливою вимогою є цілеспрямованість інформації. Зайва інформація тільки відволікає орган управління від виконання завдань. Основні зусилля у збиранні інформації повинні бути спрямовані на отримання тих даних, які є найбільш важливими на момент прийняття рішення. Тому слід особливо наголосити, що керівник органу управління повинен визначити саме ті дані інформування, які на конкретному етапі необхідні.

Достатність. Достатність є важливою вимогою і означає, що інформація повинна давати вичерпне, повне уявлення про функціонування об'єкта. На підставі неповної інформації можуть прийматися лише інтуїтивні, і тому, як правило, дуже наближені рішення.

З іншого боку, зайва інформація тільки відволікає орган управління від виконання завдань. Основні зусилля у збиранні інформації повинні бути спрямовані на отримання тих даних, які найбільш важливі на момент виконання завдань для прийняття рішення, без яких неможливо управляти об'єктом.

Необхідність. При визначенні потреб в окремих видах інформації необхідно насамперед урахувати важливість для управління кожного її виду, частоту створення, взаємозв'язок з іншими видами інформації. Сьогодні керівники часто відчують брак інформації, рішення дуже часто приймаються в умовах невизначеності, що значно погіршує їх якість.

Достовірність. Достовірність – одна з головних вимог, які ставляться до інформації. Вона є показником рівня точного і правильного опису якогось явища, стану об'єкта чи зв'язків.

Це стосується не тільки надання інформації щодо оперативної обстановки, стану своїх сил та засобів, стану протилежної сторони, стану взаємодіючих структур, але й інформації про ставлення місцевого населення, територіальних органів місцевого управління, місцевих ЗМІ до завдань, що виконують у конкретний час на певній території внутрішні війська.

Підвищення достовірності інформації можна досягти підвищенням відповідальності за достовірність даних та більш широким запровадженням сучасних технічних засобів.

Кожен, хто подає інформацію, повинен надати вчасну, правдиву інформацію про негативні явища для того щоб командир мав шанс виправити стан справ. Вибір із великого різноманіття зовнішньої інформації саме правдивої – дуже важлива задача, тому вся інформація повинна ретельно перевірятися. Якісне виконання завдань буде забезпечене тоді, коли за кількісними показниками (кількість особового складу, техніки, зброї) штабом можуть бути визначені якісні характеристики та можливості протиборчої сторони.

Безперервність. Великого значення набуває така вимога, як безперервність в отриманні інформації про об'єкти службово-бойової діяльності (про противника). Разом з тим, не менш важливо забезпечити безперервність передачі інформації управління до об'єкта управління.

Негативним явищем в роботі органу управління щодо збирання, аналізу й оброблення інформації є пасивність штабу. Активність, яка полягає у наполегливому й ініціативному пошуку нових форм та методів роботи, ефективних шляхів вирішення завдань, навпаки, забезпечує постійне вдосконалювання діяльності органу управління, адаптацію до умов, що змінюються.

Важливим напрямком діяльності органів управління є збирання статистичних даних. Статистичні дані повинні визначати реальні показники діяльності ВВ і висвітлювати реальні проблемні питання і недоліки цієї діяльності.

Аналіз статистичних даних проводиться за певний період, наприклад, за місяць, квартал, півріччя. На базі розробленої в ГУВВ інформаційно-звітної системи "Обсяг" можна оцінити стан та характер злочинності протягом місяця за днями тижня, періодами доби,

регіонами (рис. 1).

Джерелами інформації є: групи оперативного спостереження та інформування про обстановку у зонах виконання завдань; оперативні звітно-інформаційні документи; технічні засоби отримання інформації; міські адміністрації; ЗМІ; статистичні дані, що надаються інформаційними центрами; добові оперативні зведення ОВС.

У таблиці (див. табл. 1) подано джерела, від яких можуть бути отримані дані частинами внутрішніх військ від взаємодіючих структур.

Спостереження – найбільш поширений спосіб добування інформації у внутрішніх військах. Воно організовується в усіх видах службово-бойової діяльності, у будь-яку пору року і доби. Спостереження ведеться безперервно спостерігачами з усіх командних, спостережних і командно-спостережних пунктів, а також спостережними постами (пунктами), у тому числі й органами військової розвідки, що створюються у внутрішніх військах. Спостереження, крім того, ведеться спостерігачами, призначеними від підрозділів, які виконують службово-бойові завдання. Командири, офіцери штабів також безперервно аналізують та узагальнюють результати спостереження.

Уночі та у разі обмеженої видимості спостереження ведеться із застосуванням приладів нічного бачення, радіолокаційних станцій і засобів освітлення місцевості, а також із використанням сигналізаційної апаратури.

При ускладненні оперативної обстановки, пов'язаної із забезпеченням громадської безпеки, спостереження ведеться за поведінкою громадян з метою виявлення організованих груп громадян й агресивно налаштованих груп та окремих громадян, за розвитком протиправних дій, зміною їх характеристик, напрямків пересування організованих груп та натовпу.

Важливе місце у системі інформаційного забезпечення посідає розробка штабами бойових звітно-інформаційних документів.

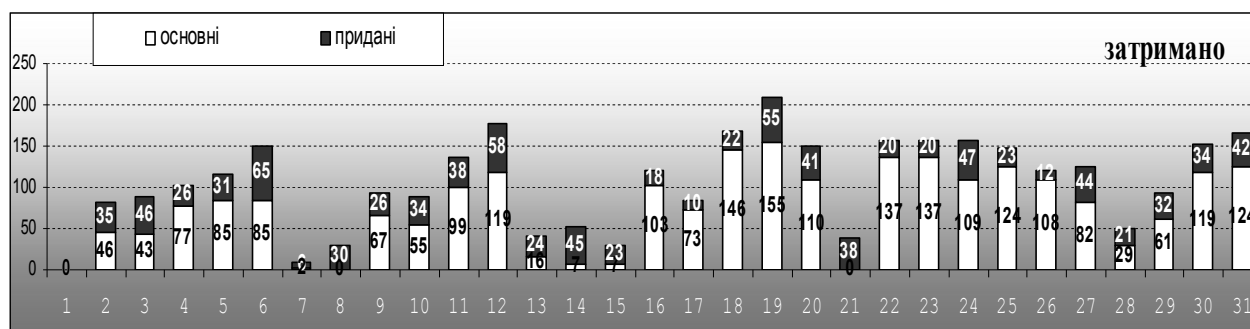

Рис. 1. Статистичні дані про затримання порушників за липень 2008 р.

Джерела інформації та дані, які можуть бути отримані частинами внутрішніх військ від взаємодіючих структур

Основні джерела інформації
Дж1. Режимні органи та адміністрація об'єктів.
Дж2. Територіальні органи та підрозділи ВС.
Дж3. Підрозділи спецміліції об'єктів.
Дж4. Територіальні органи та підрозділи СБУ.
Дж5. Територіальні підрозділи МНС України.
Дж6. Мінпаливенерго, ДП НАЕК "Енергоатом".
Дж7. ДП "Укрзалізниця".
Дж8. Підрозділи Державного департаменту з питань виконання покарань.
Дж9. Судові установи.
Дж10. Генеральна прокуратура, Міністерство юстиції України.
Дж11. Українське бюро Інтерполу.
Дж12. Штаб АТЦ, територіальні органи та підрозділи СБУ.
Дж13. Територіальні підрозділи Державної прикордонної служби України.
Дж14. Служби внутрішньої охорони дипломатичних представництв.
Дані, що можуть бути отримані від основних джерел
<i>1. Охорона та оборона важливих об'єктів</i>
Дж1: Організація робочого процесу на об'єктах; потенційні загрози для об'єктів; пропозиції з питань удосконалення системи охорони.
Дж2: Стан криміногенної обстановки навколо об'єктів.
Дж3: Ввезення-вивезення матеріальних цінностей з об'єкта; оперативна інформація про можливі порушення внутрішнього об'єктового та перепускного режиму.
Дж4: Оперативна обстановка в районах розташування об'єктів; імовірні загрози вчинення терористичних актів проти об'єктів.
Дж5: Протипожежна та екологічна обстановка на об'єктах та поблизу них; імовірність виникнення НС техногенного або природного характеру.
Дж6: Порядок та зміни у фінансуванні військових частин; заходи з удосконалювання фізичного захисту об'єктів.
<i>2. Супроводження спеціальних вантажів</i>
Дж2: Стан криміногенної обстановки на маршруті руху вантажу.
Дж4: Оперативна обстановка на маршруті руху вантажу; імовірні загрози вчинення терористичних актів.
Дж5: Протипожежна та екологічна обстановка на маршруті руху; імовірність виникнення НС техногенного або природного характеру.
Дж6: Характер та об'єм вантажу, час і місце його отримання та передачі; маршрут руху вантажу.
Дж7: Графік руху вантажу; загальна дорожня обстановка на маршруті руху вантажу.
<i>3. Конвоювання, екстрадиція та охорона підсудних</i>
Дж2: Стан оперативної обстановки в районі проведення судових засідань; характеристики залу судового засідання та вартового приміщення; найбільш безпечні маршрути руху.
Дж7: Графік руху потягів; загальна дорожня обстановка на маршруті руху варті.
Дж8: Особливість спецконтингенту; необхідність ізоляції конкретного засудженого; імовірність підготовки втечі.
Дж9: Особливість приміщень, де планується проведення судових засідань; порядок проведення судових засідань.
Дж10: Дані про особу, щодо якої проводиться екстрадиція.
Дж11: Дата, місце і час передачі особи, щодо якої здійснюється екстрадиція; узгодження питань екстрадиції з державами, що не мають спільних з Україною кордонів; схильність до втечі, імовірність її підготовки, визволення спільниками з-під варті тощо.

4. Масові заходи
Дж2: Основна мета та причини проведення заходу (акції), час, місце його проведення, кількість та склад учасників; попередній план заходу (акції), місця збору (формування колон) учасників; прогноз дій учасниками заходу (акції); райони проведення заходів організаціями іншої спрямованості, можливість перетинання маршрутів руху та зіткнень; порядок застосування зброї та спеціальних засобів.
Дж4: Можливий напрямок розвитку подій та ймовірність протиправних проявів.
Дж12: Загрози терористичного та екстремістського характеру; об'єкти можливих терористичних посягань.
Дж13: Оперативна обстановка на державному кордоні та в контрольованих прикордонних районах; основні напрямки нелегального перетину державного кордону; характер, обсяги та основні способи перевезення контрабанди та нелегальних мігрантів.
5. Ліквідація наслідків НС на об'єктах
Дж1: Ситуація, що склалася, та її можливі наслідки; пропозиції щодо уточнення порядку охорони об'єктів та забезпечення режиму в умовах НС.
Дж2: Стан криміногенної обстановки навколо об'єктів.
Дж3: Ввезення-вивезення матеріальних цінностей з об'єкта; оперативна інформація про можливі порушення внутрішнього об'єктового та перепускного режиму.
Дж4: Загрози терористичного характеру в умовах ситуації, що склалася.
Дж5: Протипожежна, радіаційна та екологічна обстановка в районі об'єктів; імовірність виникнення НС техногенного або природного характеру.
6. Охорона дипломатичних представництв та консульських установ
Дж2: Місця розташування підрозділів ОВС, громадських пунктів охорони порядку поблизу об'єктів дипломатичних представництв та консульських установ (ДПКУ); стан оперативної обстановки на вулицях та інших громадських місцях в районах розташування ДПКУ; проведення акцій протесту, мітингів та пікетувань поблизу ДПКУ.
Дж4: Імовірні загрози вчинення терористичних актів проти об'єктів ДПКУ.

У ході виконання службово-бойових завдань дані оперативної обстановки, донесення і зведення із зазначенням місця і точного часу, коли проходила подія, доповідаються за підлеглістю штабів, переважно за допомогою технічних засобів зв'язку, з використанням методів криптографічного захисту. У "Рекомендаціях щодо підготовки та проведення КШН та КШТ" видання ГУВВ 2001 р. визначено, що донесення можуть бути бойові, розвідувальні, про зв'язок, за родами військ та службами, а зведення – оперативні, розвідувальні, про зв'язок і тил.

Службово-бойові звітно-інформаційні документи включають бойові донесення, оперативні зведення, розвідувальні зведення, журнали обліку оперативно-службових заходів.

Треба констатувати те, що на сьогодні система підготовки та надання службово-бойових звітно-інформаційних документів як вид службової діяльності керівними документами внутрішніх військ не визначена. Така робота й у ході тактико-спеціальних, командно-штабних навчань не налагоджена.

Бойове донесення є звітно-інформаційним

документом про хід (підсумки) виконання службово-бойових завдань, що надаються керівництву від підлеглих командирів та штабів. Зміст його відображає на визначений час конкретну обстановку, що склалася, і у якій виконує завдання частина (з'єднання), результати виконання службово-бойових завдань, характер дій частин, з'єднань, елементів оперативного шикуння; висновки стосовно дій протиборчої сторони, можливий напрямок розвитку подій, коротко зміст рішення, якщо воно було прийнято. Крім бойових донесень важливе значення мають *оперативні зведення, розвідувальні зведення.*

Звітно-інформаційними документами є також *журнали обліку оперативно-службових заходів.*

До журналу додатково відпрацьовуються звітні схеми та карти. Як правило, журнал обліку оперативно-службових заходів ведеться у відповідному штабі шляхом щоденних записів. У ньому відображають: обстановку, що склалася на момент виконання службово-бойових завдань, задачі військ (сил), прийняті рішення, хід виконання завдань, інші проблемні питання.

Старші штаби не повинні бути перевантажені різними донесеннями та зведеннями, особливо маловажними, тому їх необхідно надавати старшому начальнику у точно встановлений час, а старші начальники мають указувати підлеглим на те, з яких питань їх інформувати у першу чергу.

Що стосується технічних засобів отримання інформації, то внутрішні війська значно відстають від багатьох подібних структур. Відсутність радіолокаційних тепловізорних наземних комплексів, безпілотних літальних апаратів, призначених для розвідки місцевості, а також засобів радіомоніторингу не дають можливості у короткі терміни отримати інформацію, необхідну для прийняття рішення.

На процес управління на всіх його етапах значний вплив має система зв'язку, яка являє собою відповідну комунікаційну систему, що дозволяє транспортувати інформаційні потоки у різних форматах.

На підставі аналізу командно-штабних навчань автором була проведена оцінка існуючої системи зв'язку внутрішніх військ за часовими параметрами та пропускнуою здатністю. Як показали результати оцінки, система зв'язку під час проведення навчань ледве справлялася з виконанням завдань, а у деяких випадках і взагалі не спроможна була вчасно виконати завдання.

Розпорядження, донесення, інформація про оперативну обстановку та її зміни доводяться до виконавців з великим запізненням (до 4 годин).

Можна зробити прогноз, що у разі ускладнення обстановки такий стан технічної основи системи управління призведе до зриву виконання завдань внутрішніми військами.

Як переконає досвід локальних війн та збройних конфліктів останнього часу, для успіху операції потрібна злагоджена робота на командному пункті, що дасть змогу оперативно здійснювати збір, вивчення та аналіз даних про оперативну обстановку, вчасно приймати відповідне рішення. Втрати часу на передачу й отримання інформації, її обробку, оформлення документів, організаторську роботу командирів та штабів у нових умовах діяльності неприпустимі. Протиріччя між стрімко зростаючими обсягами інформації та скороченням часу на її оброблення продовжує загострюватися. Виходом із цієї ситуації може бути широке застосування у внутрішніх військах автоматизованих систем управління з

об'єднанням джерел інформації різних рівнів у реальному часі.

Висновки

Інформація є важливим чинником, необхідним для прийняття рішення командиром. Головна роль у збиранні, обробленні інформації та її доведенні до командирів і військ залишається за штабом.

Інформаційно-аналітична робота являє собою специфічний вид управлінської діяльності, який потребує нормативного оформлення, організаційно-штатного забезпечення діяльності відповідних структурних підрозділів ВВ, що спеціально займаються збиранням, обробленням, систематизацією, аналізом та оцінкою інформації, необхідної для здійснення процесів управління.

Об'єктом аналітичної роботи є оперативна обстановка, що являє собою сукупність умов, які характеризують політико-правові, економічні, техногенні, соціокультурні, етнопсихологічні та кримінологічні умови, за яких діє орган ВВ.

В умовах динамічної оперативної обстановки для точної і вчасної оцінки обстановки, прийняття правильного рішення і доведення його до виконавців завдань необхідне масове й інтенсивне використання нових інформаційних технологій, систем та засобів.

Інформаційно-аналітична робота у практичній управлінській діяльності є важливим її напрямком. Для її налагодження необхідні створення відповідних інформаційно-аналітичних підрозділів, визначення для них конкретних вирішуваних завдань, а також здійснення організаційно-кадрового забезпечення цих підрозділів.

Список використаних джерел

1. Про затвердження переліку документів, що утворюються у процесі діяльності ВВ МВС України із зазначенням строків зберігання документів : наказ МВС України № 519 від 04.06.2002 р.
2. Про забезпечення охорони громадського порядку й безпеки громадян під час підготовки та проведення масових заходів : розпорядження МВС України № 484 від 11.06.2005 р.
3. Зацаринный А. А. Тенденции развития современных инфокоммуникационных

технологій с учетом концепции сетевых войн / А. А. Зацаринный, С. П. Присяжнюк, Ю. С. Ионенков // Информационная и космос. – 2006. – № 4. – С. 85–93.

4. Барабаш П. А. Инфокоммуникационные технологии в Глобальной информационной инфраструктуре / П. А. Барабаш, С. П. Воробьев, В. И. Курносков, Б. Я. Советов. – СПб : Наука, 2008. – 552 с.

5. Азов В. О реализации в США концепции ведения военных действий в едином информационном пространстве / В. Азов // Зарубежное военное обозрение. – 2003. – № 1. – С. 3–10.

6. Леваков А. Сетевая война 21-го века // <http://freelance4.narod.ru/NCW.htm>

7. Азов В. Концепция создания единой информационно-управляющей структуры ВС США / В. Азов // Зарубежное военное обозрение. – 2003. – № 1. – С. 3–10.

8. Азов В. О реализации в США концепции ведения военных действий в едином информационном пространстве / В. Азов // Зарубежное военное обозрение. – 2004. – № 6. – С. 10–17.

9. Ивлев А. Основы теории Бойда. Направления развития, применения и реализации : монография / А. Ивлев. – М., 2008. – 396 с.

10. Кириленко В. А. Методика формування якісного інформаційного повідомлення інспекторами прикордонної служби для аналітичного сектора державної прикордонної служби України / В. А. Кириленко, І. С. Катеринчук // Честь і закон. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2007. – № 1. – С. 28–32.

11. Мануїлов С. В. Автоматизація управління військами, математичне та інформаційне забезпечення прийняття рішень у різних ланках управління внутрішніх військ МВС України / С. В. Мануїлов // Честь і закон. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2007. – № 2. – С. 41–44.

12. Гаврилов А. Б. Розробка автоматизованої системи отримання, зберігання та обробки інформації про наявність, стан та рух матеріальних засобів у Збройних Силах України / А. Б. Гаврилов, С. В. Красинський, О. М. Носик, В. С. Спренне // Честь і закон. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2007. – № 2. – С. 43–48.

13. Довбня В. В. Методи інформаційно-аналітичної роботи штабів при аналізі оперативної обстановки під час виконання завдань службово-бойової діяльності внутрішніх військ / В. В. Довбня // Честь і закон. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2008. – № 1. – С. 12–17.

14. Протасенко К. О. Інформаційне забезпечення діяльності внутрішніх військ та аналіз його основних проблем / К. О. Протасенко // Честь і закон. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2008. – № 1. – С. 32–35.

15. Скрипник С. І. Система інформаційного забезпечення бойової служби з конвоювання та екстрадиції у внутрішніх військах / С. І. Скрипник // Честь і закон. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2008. – № 2. – С. 11–17.

16. Белай С. В. Обґрунтування чинників, які визначають стан оперативної обстановки у населених пунктах під час масової активності громадян / С. В. Белай // Честь і закон. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2008. – № 2. – С. 18–21.

17. Белай С. В. Методика прогнозування рівня складності оперативної обстановки штабом військової частини внутрішніх військ в умовах виникнення масових заворушень / С. В. Белай // Честь і закон. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2008. – № 2. – С. 25–30.

18. Бойченко О. В. Питання нормативно-правового регулювання інформаційної безпеки України / О. В. Бойченко // Честь і закон. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2008. – № 2. – С. 48–51.

Стаття надійшла до редакції 16.10.2009 р.